

“Novruz bayramı dövlətçilik tariximizin milli əsaslarını möhkəmləndirib”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, AMEA Folklor İnstitutunun aparıcı elmi işçisi Elçin Qaliboğlu deyib. O bildirib ki, Novruz bayramında milli ruhumuzun, qədimliyimizin zəngin çalarları yaşayır: “Min illər əvvəl əcdadlarımız inanıblar ki, insanla təbiətin birliyi var. Bu birliyi əcdadlarımız öz ömründə yaradıb və yaşadıb: qışın yazı əvəzləməsini öyüb, təbiətlə birgə ruhən yenidən doğulub, içəridən arınıb, bu təmizlənməni mənalandırıb, bayramlaşdırıb. Sonradan bu əski inan cıllanıb, sistemli təsəvvürlər halına gəlib. Yüzlərdən bəri yol gələn, çoxlu müqavimətlərə, dəyişmələrə məruz qalan Novruz ötən müddətdə xalqı ruhumuzun özünəməxsusluğunu qoruyub saxlayıb. Xalq o zaman var olur ki, qədim ruhunun soraqlarını, adət-ənənəsini, bir sözlə, özünəməxsus nəyi varsa, hamısını qoruyub saxlayır. Belə də tarixin dolanbaclarında sarsılmaz, başını itirmir. Tariximizin ən çətin məqamlarında belə bu bayram ürəklərdə yaşadıb.

Novruz bayramı bir çox ölkələrdə qeyd edilir. Azərbaycan Novruzunun isə bənzərsizliyi ortadadır. Ümumşərq, ümumtürk key-

# “Novruz bayramı - milli ənənənin simvoludur”



fiyyəti olan Novruz müğəmdəki bənzərsizliyimiz qədər bizimdir. Qədimdən bəri varlığın başlıca ünsürlərinə (su, od, hava, torpaq) türk öz ruhuyla baxıb, təbiətin yenidən doğulmasını mənalandırarkən başqa xalqların təsəvvürlərinə gərəyi olmayıb. Minillərdən bəri yol gələn, çoxlu dirənişlərə, dəyişmələrə məruz qalan Novruz xalq ruhunun özünəməxsusluğunu bacardığı qədər yaşadıb. Bu gün Novruz bayramı Azərbaycanda dövlət səviyyəsində qeyd olunur. Elə etməliyi ki, qədimliyimizin soraqları qloballaşma həşirində gözümüzə qətiyyən adıləşməsin, məzmunsuzlaşmasın.

Bayram hər şeydən əvvəl insanın içində olmalıdır. Novruzun mahiyyətində xalqımızın halının yetkin ifadəsi var. Novruzdakı od - bayramın başlıca rəmzidir. Burada Xeyrin Şər üzərindəki qələbəsinə inanm yaşayır, təsdiq olunur, insanı daxilən, ruhən təmizləyir.

## Azərbaycan Novruzunu - Milli ənənənin simvolu

Milli bayram - xalqın minillərdən bəri gələn ənənəsinin, yaşam tərzinin özülündə yaranır, oturur, var olur. Bayram yaradıcılığı - xalqın özünəməxsusluğunun təsdiqidir. Novruz bayramı hələ bundan sonra mahiyyət üstə geniş araşdırma tələb edən, Azərbaycan ruhunun çalarlarının araşdırılmalı olduğu geniş spektrli bir mövzudur.



İlk növbədə, Novruz bayramı - milli ənənənin simvoludur. Ənənə xalqın dayanıqlı mədəniyyətinin, yaşamının bənzərsiz cəhətlərini aşkara çıxarır, təsdiq edir. Xalqın bayram yaradıcılığı minillərdən bəri davam edən ulusallığı nəinki təsdiq etməlidir, habelə bundan sonrakı üfqlər üçün də ciddi zəmin yaratmalıdır. Bu mənada Novruz bayramı bizim üçün belə bir yaradıcılıq imkanı verir. Ta qədimdən türk düşüncəsində yazın gəlişi təbiətin dirilməsinin, yenilənməsinin rəmzi olub. Ümumiyyətlə, təbiətə ilahi səviyyədə yanaşma əcdadlarımızın ruhunda yaradıcı bir keyfiyyətdir ki, bu gün də yaşayır. Məsəl var ki, əsil itməz, cəvhər dönməz. Dünyanın bir çox xalqlarının mədəniyyət sistemində yazın gəlişi ilə bağlı gözəl düşüncələr var. Ayrıca olaraq Şərq düşüncəsində Novruz bayramı ilə bağlı zəngin, maraqlı yaşayışlar - adət-ənənələr olsa da, Azərbaycan Novruzunu bunların hamısından fərqlənir. Xalqımız minillərdən bəri ağılında yaşatdığı, yaşamına gətirdiyi bütün gözəl duyğularını həmişə Novruzla bağlayıb, mənalandırıb. Ona görə ki, bayramın başlanğıcı - yaranışı ifadə etməsinə ina-

Bayram və mətbəx anlayışları bir-biri ilə sıx şəkildə bağlıdır. Bayram xalqın bütün gözəl duyğularını, düşüncəsini, ümidini, yaşamağa, yaratmağa olan inadını, başlıcası inamını özündə yetkin şəkildə birləşdirir. Zəngin mətbəxi olan xalq - qədim tarixi, dövlətçiliyi, ciddi, oturmuş mədəniyyəti olan xalq deməkdir. Xalq hadisəsi ötür, keçici bir hadisə olmayıb, özündə əbədiyyəti, bəşəri keyfiyyətləri təsdiq edir.

Azadlıq duyğusunun, gerçəkliyinin məyasında hər an məsuliyyət durmalıdır. Xalq ruhunun minillərin sınağından keçib gələn məntiqi bizə bunu deyir. Bu mənada əskidən bəri milli ruhumuzun təməli üstə inkişaf etmiş mətbəx mədəniyyətimizi ömrümüzə, məişətimizdə tam bərpa etmək, bu sahədəki adət-ənənələri ardıcıl, yaradıcılıqla inkişaf etdirmək, yaşatmaq qaçılmazdır.

Dünyanın qədim, zəngin mətbəxlərindən olan Azərbaycan mətbəxinin milli ruhumuzu yüksək səviyyədə ifadə etməsi sevindirici haldır. Bu gün Azərbaycan mətbəxinin də soraqlarına mənəsis iddiaları ilə baş qatan ermənilərin çabalarının əsassızlığı ortadadır. İddia etmək yiyə sayılmaq deyil.

Novruz şirniyyatları (qoğal, şəkərbura, paxlava, badambura) mahiyyətə bayramın ruhundan gələn yenilənməni, yaranışı ifadə edir. Qışdan çıxan zəifləmiş orqanizmə güclü kalorili yeməklər gərək idi. Novruz şirniyyatı bayram mətbəxinin ayrılmaz hissəsi kimi bu funksiyanı indi də gözəl yerinə yetirməkdədir. Novruzda yeyilən səməni halvasının bir başqa dadı var. Səməni yazın, yaşıllığın, əkin-biçinin rəmzidir. Uşaqlığımızda buxarıda bişən səməni halvasını yeməyimi gözəl xatırlayıram. Bir neçə proses keçməklə cücərməmiş buğdadan hazırlanan səməni halvasının ətri, doyumuğu, qida dəyəri çağır-



ılıb. Bu yaranış inancda təbiət-insan birliyinin ifadəsi kimi anlaşılab. Əcdadlarımızdan gələn düşüncə tarixən ruhumuzun özgüvenliyini, yenilməz nıkbınlığını yaradıb. O deməkdir ki, xalq bayramı o dərəcədə ruhunun doğması olaraq yaradıb, görüb, cıllayıb, inanıb ki, onu bütövlükdə mərasim mədəniyyətinin özülünə çevirib, öz davranışlarını bayram kuralları ilə nizamlayıb. Bu, artıq xalqımızın ruhunun ifadəsi olan, heç bir xalqda rast gəlinməyən davranışlar sisteminin bayram-mərasim kompleksindən güc alması demək olub.

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti zamanı Novruzla bağlı qadağalar olsa da, xalqımız onillərlə bu bayramı ağılında-ürəyində qoruyub, yaşadıb. Tarixən Azərbaycan milli dövlətçilik ənənəsində Novruz bayramı xüsusi yer tutur. İnanca görə, Novruz ərəfəsində hər bir evdə aparılan təmizlik işləri yenilənmə ilə bağlıdır. Yeni ki, bayramda təkə ilin təzələnməsi yox, bütönlükdə köhnə ili yaşamış hər kəsin, hər şeyin təzələnməsi inancı var.

Novruzdakı oyunlar mahiyyətə əyləncəviliyə köklənsə də, həm də bayramdan gələn müəyyən qənaətlərin, ilk növbədə, uşaqların ağılında oturmalarına, yaddaş tərbiyəsinə xidmət edir.

Azərbaycan mədəniyyəti çox zəngin ənənələrə malikdir. Zənginliyimiz tariximizin qədimliyindən, böyüklüyündən irəli gəlir. 2009-cu ildə BMT Baş Məclisinin 64-cü sessiyasında martın 21-i dünyada “Beynəlxalq Novruz Günü” elan edildi. Hazırda dünyanın bir çox ölkələrində üç yüz milyondan çox insan Novruz bayramını qeyd edir. BMT-də qəbul olunmuş bu qərar Azərbaycan dövlətinin təşəbbüsü ilə baş tutub.

## Novruz bayramı və mətbəx mədəniyyətimiz

Azərbaycan mədəniyyəti olduqca zəngin ənənələrə malikdir. Zənginliyimiz tariximizin qədimliyindən, böyüklüyündən irəli gəlir.

## “Milli dəyər - Bəşəriyyət” anlamı haqqında

Milli (ulusal) dəyər - içimizdən, ruhumuzdan yaranan, başqasından fərqlənən göstərmə dəyərdir. Küresəlləşmə (qloballaşma) ulusallığa qarşıdır. Ulasal-fərdi-dövləti özömlüyü, müstəqilliyi qorumaq üçün milli dəyərlərin qorunması qaçılmazdır.

Milli dəyər bəşərin ümumi keyfiyyətlərinin mücərrəd şəkildə özünə şamil edilməsi deyil. Milli dəyər - millətə məxsus olandır. Keçmişimizdən gələn, milli ruhumuzu təsdiq etdiyi dərəcədə də bəşəriyyəti hava-su kimi gərək olan xüsusiyyətlərimizi göz-bəbəyimiz kimi qorumaq, artırmaq, bu özüldə yeni dəyərlər yaratmaq kimi mənəvi borcumuz, tükənməz ulusal imkanımız var. Ulasal dəyərlərə yiyəlik etmək onu yaratmaq kimi çətindir. Ulasal dəyər ali səviyyədə yaşatmaq gərəkdir ki, kutsal, uca ömürlər yaransın.

Novruz bayramı milli ruhumuzu təsdiq etdiyi dərəcədə bəşəriyyətimizi də təsdiq edir, ona görə bizə belə doğmadır. Dövlət amili ciddi hadisədir. Soydaşlarımızın ağılında ardıcıl olaraq dövlət sevgisinin yaradılması gərəkdir. Əsl ulusal (milli) dəyər həmişə çağdaşdır. Azərbaycanın bağrından qopan dəyərləri buna ən gözəl misaldır və bəşərə örnəkdir. Novruz bayramı bu dəyərlərin bənzərsiz birləşdiricisi və ifadəçisidir”.

Söylü Ağazadə